

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ENHANCING OF BUDDHIST VOLUNTEER SPIRIT NETWORK IN CREATIVE AREA DEVELOPMENT OF NAM CHAM SUBDISTRICT MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE

¹เกรียงศักดิ์ ฟองคำ และ ²พระศักดิ์ธัช ส่วโร

¹Kriengsak Fongkum and ²PhaSAkditud Sangwaro

¹สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

²สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

¹Branch of Buddhism Faculty of Buddhist study,
Mahachulalongkoravidyalaya University Phrae Campus, Thailand

²Branch of Buddhism Graduate School,
Mahachulalongkoravidyalaya University Phrae Campus, Thailand

¹Corresponding Author E-mail: kriengsakfong@gmail.com

Received:2023-03-10

Revised:2023-04-07

Accepted:2023-04-29

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2) เพื่อเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 3) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในเขตตำบลน้ำชำ ผู้นำชุมชนในตำบลน้ำชำ กลุ่มชาวบ้านสามัคคี และกลุ่มชาวบ้านทั่วไป จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interviews) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion)

ผลการวิจัย พบว่า

1. จิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่ากลุ่มจิตอาสาของชุมชนตำบลน้ำชำ มีทั้งหมด 7 กลุ่ม ประกอบด้วย 1. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2. กลุ่มผู้นำท้องที่ 3. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น 4. กลุ่มชาวบ้านสามัคคี 5. กลุ่มชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน 6. กลุ่มตำรวจบ้าน และ 7. กลุ่มผู้สูงอายุ

2. การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนได้รับการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ด้านรูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธ และด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธการพัฒนาชุมชนด้วยการช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยในชุมชน การส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน

3. การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธเกิดมีเครือข่ายกลุ่มจิตอาสาวิถีพุทธ 7 กลุ่ม โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ 1) การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการให้ความรู้จิตอาสาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 2) การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสาโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 3) การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสาโดยใช้หลักอริยสัจ 4 และ 4) การเสริมสร้างเครือข่ายด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสาโดยใช้หลักอภิธานิยธรรม 7 กลุ่มเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธได้พัฒนาชุมชนอย่างไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการนัดพบตามโอกาสโดยมีผู้นำท้องที่ ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ประชาชนและภาคีทุกภาคส่วนร่วมกันประสานงานวางแผนในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ประชุมปรึกษาหารือ และติดตามผลการดำเนินการในการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง; เครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธ; การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The goals of this study were to: 1) investigate the role of Buddhist volunteerism in the creative area development of Nam Cham Sub-district Community, Mueang Phrae District, Phrae Province; and 2) reinforce the role of Buddhist volunteerism in the sub-district community's creative area growth. Nam Cham, Mueang Phrae District, Phrae Province, and 3) to support the community of Nam Cham, Mueang Phrae District, Phrae Province in developing its creative areas through strengthening the Buddhist volunteer network. This study used qualitative research methods. Monks in Nam Cham Subdistrict, community leaders in Nam Cham Subdistrict, right-hand villagers, and general villagers of 20 people made up the population and sample for the study. In-depth interviews and focus group discussions served as the tools.

The results were as follows.

1. The study's findings revealed that 1. Muang Phrae district's Nam Cham sub-district community has a strong sense of volunteerism. The Phrae province discovered 7 volunteer groups in the Nam Cham sub-district villages, including 1) a group of village health volunteers and 2) a group of local leaders, 3) Local leaders, 4) right livelihood villagers, 5) village security, 6) home police, and 7) elderly people.

2. Enhancing Buddhist volunteerism in the creative area development of Nam Cham Sub-district community, Muang Phrae District, Phrae Province found that people were strengthening Buddhist volunteerism in terms of activities, Buddhist way of volunteerism with participation in the development of the area, in terms of the form of enhancing the Buddhist spirit of volunteerism, in the process of enhancing the Buddhist spirit of volunteerism, in promoting Buddhist volunteer learning, and in terms of strengthening the Buddhist volunteer cooperation network, community development by helping people during the epidemic of the Coronavirus 2019, as well as disaster prevention and relief in the community and career promotion for the community.

3. Enhancing the Buddhist volunteer spirit network in the creative area development of Nam Cham sub-district community, Muang Phrae district, Phrae province, it was found that there were 7 Buddhist volunteer spirit groups in the creation of the Buddhist volunteer spirit network. Buddhism's principles are applied: 1) Using the Sanghavatthu 4 principle, expanding the network of volunteerism knowledge, 2) enhancing the network for volunteer work using Brahma Vihara 4, 3) enhancing the network for volunteer learning using the Noble Truths 4, and 4) enhancing the network while planning volunteer work by utilizing the Aparihani Dhamma 7 principles. In order to coordinate planning for the development of creative areas, the Buddhist Volunteer Network has established an informal community. This community meets on occasion with local leaders, executives, organizations, people, and partners from all sectors. Meetings also include discussing and following up on the outcomes of the implementation of Buddhist Volunteer Network activities to achieve the objectives.

Keywords: Enhancement; Buddhist-oriented volunteering; Creative development

บทนำ

จิตอาสา (Volunteer Spirit) เป็นแนวคิดและกระบวนการในการช่วยเหลือบุคคลอื่นหรือสังคมเพื่อป้องกันปัญหา แก้ไขปัญหา หรือพัฒนาสังคม ด้วยความเสียสละ ความสมัครใจ ความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งของอื่นใด และความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนเองได้บำเพ็ญประโยชน์โดยการช่วยเหลือบุคคลอื่นและสังคม จิตอาสาจึงเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานของความเมตตา ความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์หรือสัตว์ทั้งหลายที่อยู่ร่วมโลก เพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ประสบกับปัญหา หรือเพื่อขับเคลื่อนระบบต่าง ๆ ในสังคมให้เป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์ (Suphason, Somsri and Setwong, 2012) นอกจากนี้ จิตอาสาวิถีพุทธ เป็นการนำหลักการ วิธีการ และกระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนามาผสมผสานให้สอดคล้องลงตัว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาบุคคลและสังคม เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นในจิตของชาวพุทธในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสังคมอย่างมีระบบ สอดคล้องกับคำว่า จิตสาธารณะ ในมิติทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะที่แสดงออกมาจากแรงขับภายในจิตใจของมนุษย์ ภายใต้หลักธรรมสำคัญ คือ สังคหวัตถุ 4 ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อภัยริยา และสมานัตตตา (Phrabrahmagunabhom (P.A.Payutto), 2014) ดังนั้น สังคหวัตถุ จึงเป็นหลักธรรมของผู้มีจิตสาธารณะที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและสามารถพัฒนาสังคมให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีภายใต้การดำเนินการเชิงพุทธบูรณาการ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นหรือนึกถึงส่วนรวม (Phra Paisal Visalo, 2007)

แนวคิดจิตอาสากับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในชุมชน จากการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เพื่อขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ ตามที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้เกิดการบูรณาการโครงการในพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพควรมีหน่วยงานในพื้นที่ที่ทำหน้าที่ในการบูรณาการกระบวนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่อย่างเป็นระบบสามารถนำไปสู่การลดความยากจนอย่างมีเป้าหมายชัดเจน (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022) ชุมชนในตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ก็เป็นอีกสังคมที่ต้องมีการฟื้นฟูเศรษฐกิจให้ฟื้นตัว ด้วยการพัฒนาการเกษตรที่เน้นความสมดุล โดยใช้เกษตรอินทรีย์ ทำปุ๋ยธรรมชาติใช้เองใช้แรงงานตนเองปลูกพืชหมุนเวียน จัดกลุ่มที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อเป็นการสร้างอาชีพในชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาปรับในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาไปใช้ในการพัฒนาในชุมชนโดยชุมชนเกิดกระบวนการจิตอาสาวิถีพุทธได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการพัฒนาคนและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth- Interview) และการสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus-group Discussion)

1. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจาก พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้านสามัคคี และกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีจิตอาสาในชุมชน จำนวน 20 รูป/คน และการสนทนาเฉพาะกลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์ สำหรับพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้านสามัคคี และกลุ่มประชาชนทั่วไปของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และแบบบันทึกการสนทนาเฉพาะกลุ่ม สำหรับเป็นพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้านสามัคคี และกลุ่มประชาชนทั่วไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 3.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการในพระไตรปิฎก หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

- 3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guideline) พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้านสามัคคี และกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 20 รูป/คน เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

- 3.3 การสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้านสามัคคี และกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 15 รูป/คน เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4. ขั้นตอนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยใช้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลัก คือ แบบการสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม

5. ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว รวบรวมข้อมูลในภาคสนาม จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

6. **ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า สภาพภูมิหลังของตำบลน้ำชำ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีประวัติยาวนานมาประมาณ 180 ปี ในอดีตมีน้ำท่วมฉ่ำ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้และน้ำ น้ำไหลซึมบนผิวดินตลอดทั้งปี มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นทุ่ง ป่าละเมาะและเนินเตี้ยๆ รวมทั้งวนอุทยานแพะเมืองผี ติดต่อกับตำบลร่องฟองและตำบลแม่หล่าย ข้อมูลด้านวัฒนธรรมประเพณี มีประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีบวชนาค พิธีบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ประเพณีเลี้ยงผีฝ่าย ประเพณีสืบทอดแม่น้ำ เพื่อเป็นจุดรวมจิตใจของชาวบ้านให้มีความรักความสามัคคีเป็นที่ยึดเหนี่ยวของจิตใจ ช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ มีพิธีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ผู้มีพระคุณที่เคารพนับถือ (Wiratanachaiwan, 2009) สำหรับอาชีพตำบลน้ำชำ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ หาของป่าและค้าขายและรับจ้างแรงงาน ข้อมูลกลุ่มจิตอาสาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กลุ่มจิตอาสาในพื้นที่ตำบลน้ำชำ ประกอบด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มผู้นำท้องที่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มชาวบ้านสามัคคี กลุ่มชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน กลุ่มตำรวจบ้านและกลุ่มผู้สูงอายุ

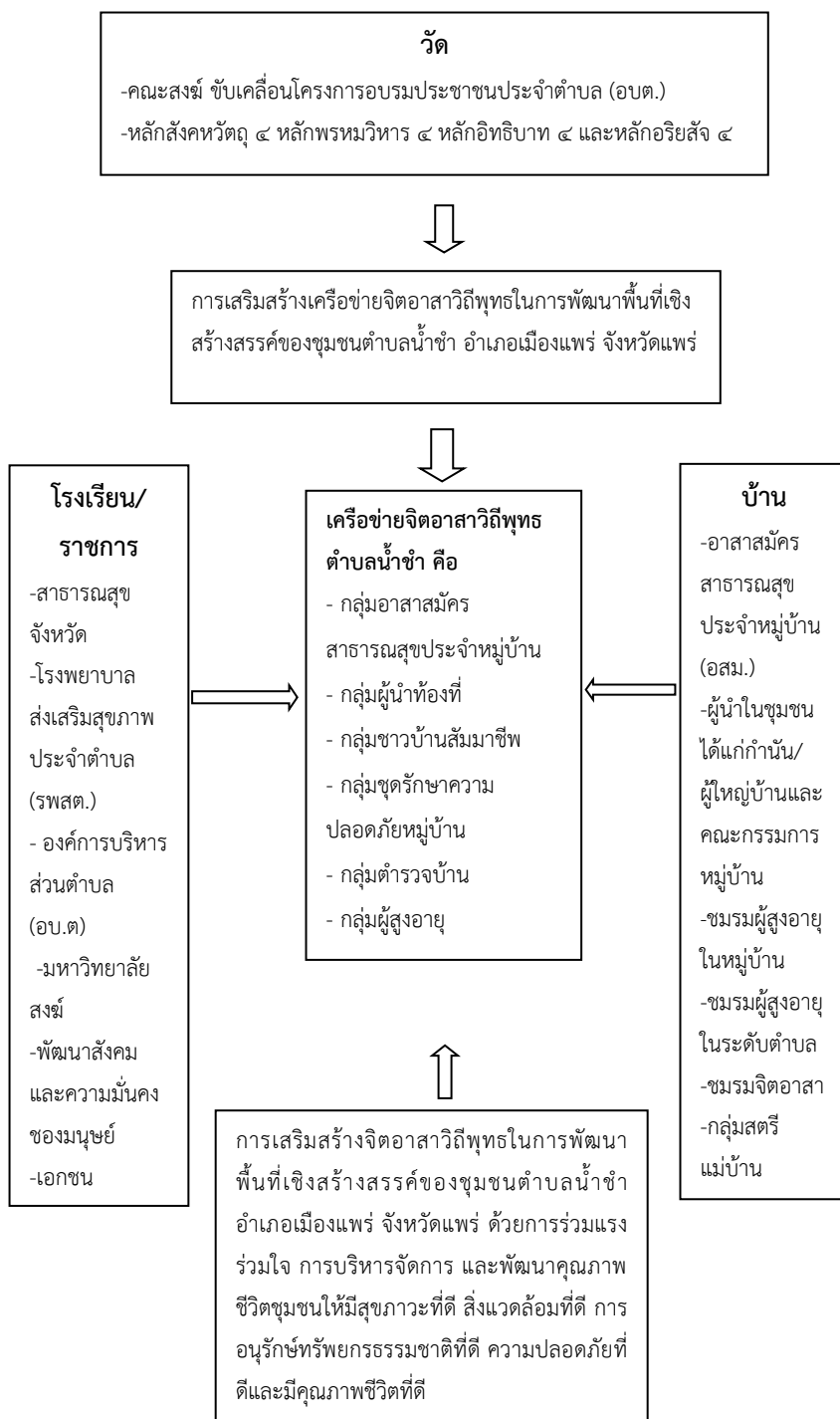
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจด้านจิตอาสาและจิตอาสาวิถีพุทธ และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธ พบว่า มีกิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังยาเสพติดโดยให้ความรู้เด็กและเยาวชน กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน การรักษาความสะอาดชุมชน การจัดเก็บขยะในชุมชน ด้านรูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาชุมชน รูปแบบการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบการสร้างขวัญและกำลังใจ รูปแบบการให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ รูปแบบการอบรมให้ความรู้ รูปแบบการให้บริการ และรูปแบบการช่วยเหลือสังคมสงเคราะห์ กลุ่มผู้เปราะบาง โดยการแนะนำให้ลูกหลานได้ดูแลเป็นเบื้องต้นแล้วผู้นำในชุมชนประสานไปส่วนงานต่าง ๆ ด้านกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธมีการสำรวจผู้ป่วยโควิดโดยให้อสม.ที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ และเกิดการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์เป็นไปในทิศทางที่ดี

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า มีกลุ่มเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธ 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำท้องที่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มชาวบ้านสามัคคี กลุ่มชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน กลุ่มตำรวจบ้าน และกลุ่มผู้สูงอายุ ดำเนินการกิจกรรมจิตอาสา

วิถีพุทธในการพัฒนาชุมชน การให้ความช่วยเหลือประชาชน เกิดพลังสามัคคีในชุมชน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ และเกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนโดยความร่วมมือของคนในชุมชนจึงทำให้เกิดเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในตำบลน้ำคำด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ 1) การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการให้ความรู้จิตอาสาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 2) การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสาโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 3) การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสาโดยใช้หลักอริยสัจ 4 และ 4) การเสริมสร้างเครือข่ายด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสาโดยใช้หลักอปินิยธรรม 7 ในการบูรณาการกับการเสริมสร้างเครือข่าย

องค์ความรู้ใหม่

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่มีการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแก่ชุมชนตำบลน้ำคำให้มีความรู้ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ในเรื่องจิตอาสาวิถีพุทธ การช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน การส่งเสริมสมาชิกในชุมชนและการพัฒนาสมาชิกด้วยการร่วมแรง ร่วมใจ บริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน โดยนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธทำให้เกิดเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในตำบลน้ำคำ จำนวน 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำท้องที่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มชาวบ้านสมาชิก กลุ่มซุทธรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน กลุ่มตำรวจบ้าน และกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยแรงขับเคลื่อนของหน่วยงานทั้ง 3 ส่วน คือ บ้าน วัด และโรงเรียน(บวร) โดยด้านการให้ความรู้จิตอาสาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสาโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสาโดยใช้หลักอริยสัจ 4 และด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสาโดยใช้หลักอปินิยธรรม 7 ในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ให้มีความเจริญก้าวหน้าและเกิดความสุขแก่ชุมชน ดังแสดงตามแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจด้านจิตอาสาและจิตอาสาวิถีพุทธ และเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ด้านรูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธ และด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ ผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนาได้น้อมนำมาบูรณาการในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ร่วมแรงร่วมใจ การเสียสละสุขส่วนตนเพื่อเกื้อกูลเพื่อนร่วมชุมชนหรือผู้ที่กำลังประสบกับความยากลำบากของคนในชุมชน และชุมชนอื่น สอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมจิตสาธารณะของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” กล่าวว่า รูปแบบการสร้างเสริมจิตสาธารณะของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐพบว่า รูปแบบการสร้างเสริมจิตสาธารณะของนิสิต ด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมนั้น ควรพัฒนาโดยการทำงานเป็นทีม การเข้ากลุ่มอภิปราย ระดมความคิดเห็นในห้องเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมตามที่ภาควิชาที่จัดบริการชุมชน (Seethongdee, 2016)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่เข้าใจความหมายจิตอาสาและจิตอาสาวิถีพุทธว่า จิตอาสาหมายถึงการทำงานด้านการช่วยเหลือชุมชน บุคคล ทั้งกำลังกาย และกำลังทรัพย์โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ และจิตอาสาตามแนววิถีพุทธ คือการทำงานด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับงานด้านจิตอาสาในการช่วยเหลืองานด้านศาสนา ชุมชน สังคมด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทน เป็นการช่วยเหลือกิจการทางด้านศาสนาด้วยความสมัครใจไม่หวังผลตอบแทนใดๆ สอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่าจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา หมายถึง จิตของคน ผู้มีเมตตาและคุณธรรม ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น หรือจิตของคนผู้เสียสละแรงกาย แรงใจ ช่วยให้ผู้อื่นคลายทุกข์ มีความสุขตามความเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อสังคม (Suphason, Somsri and Setwong, 2012) และสอดคล้องกับเรื่อง การพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาล ผลการศึกษาพบว่า จิตอาสาเป็นคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมที่บุคคลพึงมี เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ (Phooriwiththayatheera, 2018) นอกจากนี้ การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ มีการใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการ สอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตอาสาตามหลักของพระโพธิสัตว์” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมจิตอาสา เป็น

การสร้างจิตสำนึกของมนุษย์ตามความรู้สึกที่มีอยู่จริงให้เป็นจิตของการให้ การเสียสละ (Phrajaray Dhammachitto, 2021) การบอกต่อ ๆ กันหรือชักชวนเพื่อนบ้านให้ออกมาพัฒนาชุมชนโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ (ปิยวาจา) การได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน วัด และสถานที่สาธารณะ และการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ด้วยนำเอาอาหารหรือถุงยังชีพไปมอบให้ (อรรถจริยา) การได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักจิตอาสาอย่างเต็มศักยภาพและสมบูรณ์ตามที่รับมอบหมายจากผู้นำชุมชนหรือจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน (สมานัตตา) สอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างจิตอาสาให้มีพลังในระหว่างการทำงานและฝึกวิธีการสอดแทรกธรรมะ เข้ากับกิจกรรมในขณะปฏิบัติหน้าที่ เป็นการนำธรรมะซึมซับเข้าภายในจิตใจ (Suphason, Somsri and Setwong, 2012)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ตำบลน้ำชำ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธใน 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านการให้ความรู้จิตอาสา มีการนำเอาหลักสังคหวัตถุมาประยุกต์ใช้ในการให้ความรู้จิตอาสา ได้แก่ การให้ โดยมีการประชาสัมพันธ์รับสมัครเสียงตามสายในหมู่บ้านให้กับประชาชนในชุมชนแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิกจิตอาสา ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา ทุกข์ คือ สภาพของปัญหา โดยทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟอง กำหนดตำบลน้ำชำ ร่วมกับเครือข่ายของผู้นำท้องถิ่นในตำบลใกล้เคียง รวมทั้งส่วนราชการท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้า ด้าน (สมุทัย) คือ สาเหตุของปัญหานั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟองร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำชำ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน อสม. จัดประชุมศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคตำบลน้ำชำ (ศปก.ตำบลน้ำชำ) เพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือผู้ป่วยและผู้ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงกรณีเร่งด่วน ด้าน (นิโรธ) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมทำความสะอาดห้องเรียน ของใช้ ของเล่นเด็ก และฉีดพ่นแอลกอฮอล์ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้าน (มรรค) คือ หนทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟองร่วมพิธีลงนามความร่วมมือในการปฏิบัติงานราชการ (MOU) ตัวชี้วัด ณ ห้องประชุมจดหมายเหตุศาลากลางแพร่ ชั้น 2 เพื่อนำมาดำเนินการตามนโยบายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา และด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิต ได้มีนัดประชุมปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ได้มาประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านน้ำชำอยู่สม่ำเสมอ โดยเปิดโอกาสให้แต่ละท่านได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของคนในสังคมเวลาเลิกจากการจัดกิจกรรมทุกคนพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและกระทำกิจที่ควรทำ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่รวมกันไม่กินแหนงแคลงใจกัน ด้านการช่วยเหลือชุมชน คนในชุมชนต้องรู้จักความสามัคคี ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของตนเองอย่างเข้มแข็ง ธรรมชาติให้ประชาชนในหมู่บ้านมีจิตสำนึกในการประกอบอาชีพ ไม่ทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ เคารพพระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของคณะและสังคมตามความพอใจของตน หรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมที่ดี

งามของชุมชน สอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงาน พบว่า มี 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมาย ชั้นที่ 2 กำหนดคุณลักษณะ ชั้นที่ 3 เน้นกระบวนการทำงานเพื่อชุมชน ชั้นที่ 4 มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อผู้อื่น และชั้นที่ 5 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงาน (Wijitwatcharak and Phramaha Arun Panyaruno, 2021)

สรุป

ผลการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำคำ ประชาชนได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทั้งด้านจิตอาสาวิถีพุทธ รูปแบบ กระบวนการ การส่งเสริมการเรียนรู้ และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธ ตลอดจนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ได้นำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับงานด้านจิตอาสา และได้กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำคำ จนทำให้เกิดเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธเกิดเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำคำขึ้นมากมาย เช่น เครือข่ายกลุ่มสัมมาชีพ มีสัมมาชีพในการค้าขาย มีระเบียบวินัย เกิดความสามัคคีให้ความช่วยเหลือกลุ่มอื่นที่มีความเดือดร้อน มีจิตสาธารณะมากขึ้น กลุ่มผู้นำชุมชน มีความเป็นภาวะผู้นำสูงขึ้น ให้ความสนใจในการเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนและมีการช่วยเหลือชุมชนให้มีภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และกลุ่มชาวบ้านในชุมชนตำบลน้ำคำที่ช่วยเหลือกันและกันอย่างไม่หวังสิ่งตอบแทนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟอง ได้นำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นกรอบในการกำหนดแนวนโยบาย ในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธให้ครอบคลุมทุกประเด็นในการจัดกิจกรรมเชิงจิตอาสาวิถีพุทธทุกมิติ

2. ควรมีการส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธเกี่ยวกับพัฒนากลุ่มสัมมาชีพในชุมชนทุกกลุ่มอาชีพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธโดยเน้นกลุ่มเยาวชนในตำบลน้ำคำ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในตำบลใกล้เคียงกัน

References

- Ministry of Higher Education. Science Research and Innovation. University to district create a taproot for the country. (2022). Retrieved January 16, 2022, from <https://www.mhesi.go.th/index.php/flagship-project/2690-u2tambon.html>.
- Phooriwiththayatheera, K. (2018). Development of Public Mind in Nursing Students. *Journal of Health Research and Innovation*. 1(2), 54-69.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto) (2014). *Dictionary of Buddhism*. 27th edition. Bangkok. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Printing House.
- Phra Paisal Visalo (2007). *Sciences and Art of Goodness Management; Case study of Tzu Chi Foundation*. Report for Tzu Chi Foundation. Republic of China. Between 30 May- 2 June.
- Phrajaray Dhammachitto (2021). Supporting Volunteer Spirit in According to Bodhisatta. *Mahachula Academic Journal*. 8(1), 71-83.
- Seethongdee, P. (2016). A Development of Model to Enhance Public Consciousness for Students in Public University: Srinakharinwirot University, Doctor of Philosophy Thesis Education Administration. Faculty of Education : Burapa University.
- Suphason, P., Somsri, T., & Setwong, S. (2012). *The Process of Development of The Volunteer Spirit in Accordance with Buddhism*. Research Report. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wiratanachaiwan, A. (2009). *Traditions and Beliefs of Villagers in Nam Cham Subdistrict Mueang Phrae District*. Phrae Province. (Phrae: Phrae City Printing.
- Wijitwatcharak, K., & Phramaha Arun Panyaruno. (2021). Promotion of The Sangha Voluneer Spirit Network of The Lower Central Region in Thailand”. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*. 6(7), 350-364 .